

HOOFDBEDEKKING EN HAARDRACHT

G.H. Kramer

Hoofdbedekking en haardracht

Bijbellezing

over 1 Korintiërs 11:2-16

(Eindhoven, september 1996)

Copyright © G.H. Kramer
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Eerste editie 2012 Boeken om de Bijbel
E-mail: redactie@oudesporen.nl
www.oudesporen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	6
Waarover gaat 1 Korintiërs 11:2-16?	9
Niet over de gemeentelijke samenkomst	10
Het betoog van de apostel	14
De hoofdbedekking is niet de haardracht	15
De scheppingsorde	17
Hoofdbedekking ter wille van de engelen	21
Waarom de verwijzing naar de engelen?	25
De les van de natuur	27
Hoofdbedekking in de samenkomst	29
Bidden en profeteren	30

Inleiding

Broeders en zusters, u denkt nu natuurlijk dat we gaan lezen uit de eerste brief van Paulus aan de Korintiërs, daarvan het elfde hoofdstuk. En dat is ook zo, we gaan er een belangrijk gedeelte van lezen, maar ik wil eerst een andere schriftplaats lezen die mij deze week bijzonder aansprak. Toen ik in verband met een totaal ander onderwerp op die tekst stuitte, dacht ik: 'Daar ga ik - als de Heer het geeft - mee beginnen in Eindhoven!' Het is een vers uit de tweede brief van Paulus aan Timoteüs, waar Paulus aan Timoteüs schrijft: "Let wel op wat ik zeg, want de Heer zal je inzicht geven in alle dingen" (2 Tim. 2:7).

U mag best weten dat ik heel erg heb opgezien tegen deze avond. Daar wil ik geen geheim van maken, want je weet hoe gevoelig dit onderwerp ligt. Je weet ook welke uitlegkundige problemen in 1 Korintiërs 11 gezien worden, niet altijd door mijzelf, maar door vele anderen. En je weet ook hoe men elkaar soms afrekent op de wijze waarop met 1 Korintiërs 11 wordt omgegaan. Ik weet niet, omdat ik de meesten van u niet ken, met welke gedachten u hier vanavond gekomen bent. Dat zou kunnen zijn de gedachte: 'Nu hoop ik maar dat hij een beetje stevig traditioneel verhaal houdt, dan horen ze het nog eens een keer!' Het zou ook kunnen zijn dat u gekomen bent met de gedachte: 'Nu hoop ik eens voor altijd te weten wanneer hoofdbedekking wel moet en wanneer niet'.

En ik zou met die laatste gedachte willen beginnen. Want als ik zeker zou weten dat u allemaal hier zo zit, dan zou ik nog meer gespannen raken dan ik geweest ben. Het helpt ook al een beetje dat we nu begonnen zijn; ik heb ook gehoord hoe er gebeden is. Dat doet je gewoon goed en dan hoor je ook met welke intentie men hier vanavond zit. En toen ik er van tevoren over nadacht - je probeert je een beetje die zaal en de broeders en zusters voor te stellen - dacht ik: 'Als ze nu toch maar niet denken dat het van mij moet afhangen, want uiteindelijk moet toch alles getoetst worden aan de Schrift zelf'. Maar geeft de Schrift echt altijd met hoofdstuk en vers een antwoord op de vragen die wij hebben? Natuurlijk kun je bij het nadenken over deze vragen niet heen om dat bekende gedeelte uit 1 Korintiërs 11:2-16, dat is duidelijk. Alleen is het zeer de vraag of daarin precies uw vraag wordt behandeld.

Dat gedeelte dat we gaan overdenken, zal wel *richting* moeten geven aan dat antwoord. En daarom is de eerste helft van 2 Timoteüs 2:7 zo belangrijk. Daar zegt Paulus: 'Let wel op wat ik zeg'. Dat betekent dus: Zorg dat je weet wat de apostel schrijft. En als we dat doen - zo heeft hij ook tegen Timoteüs gezegd - dan mogen we er op rekenen dat de Heer ons vervolgens inzicht geeft in *alle* dingen, ook in die dingen waar de Schrift misschien niet altijd meteen rechtstreeks een uitspraak over doet, maar de Schrift geeft dan wel richting aan ons denken. En dan kan het best zijn, als we zien waar 1 Korintiërs 11 over spreekt, dat dit gedeelte wel degelijk ook ons helpt inzicht te krijgen in die andere vragen die we in verband met dit onderwerp kunnen hebben. Het uitgangspunt blijft: Letten op wat de Schrift zegt, letten op het punt waar vervolgens onze conclusies beginnen en deze conclusies niet te snel aanzien voor het inzicht dat de Heer ons geeft; inzicht dat de Heer geeft, kan niet in strijd zijn met de Schrift. Vanuit 2 Timoteüs 2:7, met de gedachte samen verlangend te kijken naar hoe de apostel spreekt over dingen die alles te maken hebben met

ons onderwerp, mogen we er ook op vertrouwen dat we van de Heer inzicht krijgen in de vragen die we hebben.

Waarover gaat 1 Korintiërs 11:2-16?

Laten we dan nu samen dat gedeelte lezen, namelijk 1 Korintiërs 11:2-16. De belangrijke vraag die altijd - dus ook bij dit gedeelte - moet worden gesteld, is: Waar gaat het nu precies over? Wat is nu eigenlijk het onderwerp dat de apostel hier aan de orde stelt? De hoofdbedekking, zou ik willen antwoorden, en in afgeleide zin en daarmee verbonden de haardracht.

Een tweede vraag die moet worden gesteld, is: In welk *verband* brengt de apostel dit onderwerp ter sprake? Want we kunnen dit gedeelte helemaal uitspitten, maar de vraag is toch: Waar gaat het om als de apostel spreekt over het zich dekken, bij welke gelegenheid moest dat gebeuren? En waarom stellen wij die vraag? Bijvoorbeeld omdat we willen weten of de hoofdbedekking te maken heeft met ons samenkomen als gemeente of niet.

Niet over de gemeentelijke samenkomst

We gaan eerst kijken in welk verband het gelezen Schriftgedeelte voorkomt. Mensen die zeggen dat 1 Korintiërs 11 een hoofdstuk is dat spreekt over hoe het moet toegaan in de samenkomsten van de gemeente, gebruiken daar meestal - vaak met hun Bijbel dicht - het volgende argument voor: 'In hoofdstuk 10 gaat het over het avondmaal, dat komt direct na dit stukje in hoofdstuk 11 ook weer terug. Dus je ziet duidelijk: dit onderwerp wordt aan de orde gesteld binnen het kader van de samenkomsten van de gemeente'. Hoeveel sympathie ik ook voor dat standpunt heb en hoe dicht mijn standpunt daar uiteindelijk ook bij zal komen, uitlegkundig denk ik dat het niet juist is.

Natuurlijk wordt in hoofdstuk 10 gesproken over het avondmaal. Maar het is wel goed om te zien dat dit gebeurt in een hoofdstuk van zo'n 33 verzen in de verzen 14 t/m 22. En hoe komt het avondmaal daar ter sprake, de Tafel van de Heer om precies te zijn? Niet als onderwerp op zichzelf, om in dat opzicht een aantal dingen te onderwijzen en aan de kaak te stellen. Nee, in 1 Korintiërs 10 wordt over het avondmaal gesproken in het kader van het onderwijs dat de apostel geeft over de gevaren van afval en afgoderij. En als de apostel daarover spreekt, over de gevaren die in dat opzicht de christenen bedreigen, laat hij zien dat het toch wel een concreet onderdeel is van het christen-zijn. Je mag

helemaal geen gemeenschap hebben met demonen. En tevens is het ook honderd procent duidelijk, dat christenen daarmee geen verbintenissen kunnen hebben.

De apostel zegt: Je kunt niet deelnemen aan de tafel van de Heer (1 Kor. 10:21), en aan de tafel van de demonen. Ook in het voorafgaande laat hij zien hoe onmogelijk het is dat de dienst van de demonen zou kunnen worden gecombineerd met de tafel van de Heer, met de eredienst van de Here Jezus. Maar daarna, vanaf vers 23, gaat het duidelijk over uitgesproken privé aangelegenheden, zoals daar zijn: Het kopen van vlees; en ook dat wordt in feite indirect verbonden met de afgoderij. Want als iemand in vers 28 tegen een ander zegt - zeker in die tijd was dat meer een probleem dan voor ons nu in West-Europa: 'Dit is godenoffer', dan zegt de apostel: 'Dan kun je het maar beter niet eten'. Niet zozeer omdat er iets met dat vlees zelf loos zou wezen, wanneer je dat los van de godsdienst van de demonen wilt nuttigen, maar wel omdat die andere gelovige, die jou dat te kennen geeft, daardoor een heel vreemd idee zou kunnen krijgen van de christelijke vrijheid.

Maar het gaat daar wel over privé aangelegenheden als het doen van boodschappen, het nuttigen van vlees en de mogelijkheid dat een ander, die vermoedt dat het toch nog iets met afgoderij te maken heeft, dat ziet als een reden om ook in zijn privé-leven zich vrijheden te veroorloven die nog veel verder gaan. Vandaar dat de slotsom in dat gedeelte is, in vers 32, dat je geen struikelblok moet zijn voor de mensen om je heen. Zelfs de gewone dingen als eten en drinken moet je doen tot heerlijkheid van God. Wees geen struikelblok voor de Joden, voor de Grieken en ook niet voor de gemeente van God. Die gemeente is daar echt niet bijeen! Als de gemeente bij elkaar is, is dat wel de laatste plaats waar iemand op het idee zou kunnen komen om vlees te gaan eten dat iets met afgoden te maken heeft. Het gaat in 1 Korintiërs 10:32 gewoon om de gemeente als de som van alle gelovigen op aarde, en Paulus

zegt dan ook: 'Ik wil in alles allen behagen, maar niet mijn eigen voordeel zoeken, maar dat van de velen.' En dan is hij eigenlijk al een tijdje niet meer over de samenkomst bezig.

Ik ben er zelf honderd procent zeker van dat de apostel Paulus weer over de samenkomst begint vanaf 1 Korintiërs 11:17. Waarmee ik overigens niet wil zeggen - want die conclusie wordt dan ook weer snel getrokken! - dat wat de apostel zegt in dat tussenliggende gedeelte totaal niets met de samenkomst te maken heeft. En dan kom ik terug op dat eerste vers dat ik vanavond gelezen heb. Als de apostel in 2 Timoteüs 2:7 zegt: 'Let wel op wat ik zeg', dan bedoel ik daarmee vanavond het zo te verklaren dat wanneer wij letten op wat de apostel in dit gedeelte zegt en de lessen die daaruit te trekken zijn, dat we die zeer beslist niet moeten vergeten wanneer we als gelovigen bij elkaar zijn. Maar dat is wel even iets anders dan het rechtstreeks uit te leggen als een gedeelte dat spreekt over ons uiterlijk tijdens de samenkomst en niet als een gedeelte dat veel verder gaat. Want dat laatste is, lijkt mij, het geval. Hoe dan ook, het beroep op 1 Korintiërs 10 is naar mijn overtuiging niet terecht.

Er is nog een reden waarom ik denk dat 1 Korintiërs 11 vanaf vers 2 niet rechtstreeks spreekt over de samenkomsten. En dat is wat hier wordt gezegd over het bidden en profeteren van de vrouw in vers 5: 'Iedere vrouw die bidt of profeteert met ongedekt hoofd, onteert haar hoofd'. Als ik zou denken dat dit gedeelte spreekt over de samenkomst van de gemeente, dan brengt dit mij onherroepelijk, wat de uitleg betreft, in conflict met 1 Korintiërs 14:34. En dat conflict is naar mijn overtuiging, ik weet dat er anders over wordt gedacht, niet noodzakelijk. Je kunt zeer moedeloos worden bij het lezen van veel schriftverklaringen over hetzelfde gedeelte, als je merkt dat er toch steeds andere uitkomsten zijn. En dat is juist zo wanneer u verklaringen zou lezen over 1 Korintiërs 11 en 14. Ik heb dan ook niet de illusie dat ik

hier nu vanavond het laatste woord spreek. Dat wil ik toch heel eerlijk zeggen. Een zekere radeloosheid kan je zelfs overvallen, als je merkt hoe zeer schriftgetrouwe uitleggers toch soms tot totaal verschillende conclusies komen. En dat maakt je, voor zover je het al niet was, nederig.

Maar aan de andere kant is het mijn overtuiging dat de apostel, of liever gezegd de Heer, ons de Schrift niet heeft nagelaten om ons met zo'n gevoel te laten rondlopen. Want toen ik dit bij mijzelf merkte, heb ik gedacht: 'Dit kan niet de bedoeling van de Heer zijn.' Toen heb ik tegen mijzelf gezegd: 'Laat maar eens een tijdje alle commentaren dicht en kijk nog eens wat de Heer Zelf in het Woord te zeggen heeft.' En toen was ik zo ontzettend dankbaar dat ik op dat vers stuitte in 2 Timoteüs 2:7. En ik dacht: 'Dat wil ik graag doen, letten op wat Paulus zegt en dan hopen en bidden dat ik vanuit wat de apostel in 1 Korintiërs 11 leert, ook inzicht krijg in de vragen die dan misschien niet rechtstreeks in dat gedeelte aan de orde komen, maar die wel te maken hebben met mijn leven als christen, zowel binnen als buiten de samenkomsten.' En ik zal u maar gewoon heel eerlijk zeggen dat de reden, een tweede reden dus, waarom ik denk dat 1 Korintiërs 11:2-16 *niet* over de samenkomsten van de gelovigen als gemeente gaat, is dat stukje over het bidden en profeteren van de vrouwen. Want volgens 1 Korintiërs 14:34 behoort de vrouw in de samenkomst van de gemeente te *zwijgen*.

Het betoog van de apostel

Nu wordt hier in 1 Korintiërs 11 gezegd dat als een *man* bidt of profeteert met iets op zijn hoofd (vs. 4), hij zijn hoofd onteert. Ik heb overigens nog nooit meegemaakt dat in een samenkomst (wel of niet als gemeente) een man zijn hoed ophield. Dat is natuurlijk niet een bewijs, maar gewoon iets dat ik heb waargenomen. *Als* er een probleem in dit gedeelte wordt gezien - gewoon objectief, uitlegkundig - dan heeft het te maken met de *vrouw*. Als zij bidt of profeteert met ongedekt hoofd, onteert zij haar hoofd; want het is één en hetzelfde alsof zij geschoren was (vs. 5).

Voordat ik erop inga, *waar* zij eventueel zou kunnen bidden of profeteren, moeten we toch vaststellen dat hier sprake is van een *bedekking* van het hoofd. En als ze die bedekking niet heeft, onteert zij haar hoofd. Sterker nog, zegt de apostel in de tweede helft van vers 5: 'Als ze die weglaat bij het bidden of profeteren, dan komt het erop neer, dan is het één en hetzelfde alsof ze geschoren is.' Want, vers 6: 'Als een vrouw niet gedekt is, laat zij zich ook maar het haar laten afknippen. Maar als het voor een vrouw een schande is zich het haar te laten afknippen (daar gaat de apostel vanuit), of zich te laten scheren, laat zij zich dan dekken.'

De hoofdbedekking is niet de haardracht

Eén van de visies waar ik moeite mee heb, is de gedachte dat de hoofdbedekking *identiek* zou zijn met de haardracht. Die gedachte is niet nieuw, al hoort u deze nu misschien voor het eerst. Er zijn uitleggers die zeggen: Als de apostel hier spreekt over een vrouw wier hoofd gedekt moet zijn, dan bedoelt hij daarmee dat ze lang haar moet hebben. Kijk maar, zegt men dan, aan het eind van het gedeelte is sprake van het lange haar dat de vrouw tot een sluier is gegeven. En dat staat in vers 15. Zie je wel, die sluier, die bedekking, dat is dat lange haar, zegt men dan. Ik zal u vertellen waarom ik die gedachte verwerp. Allereerst is de grondtekst zelf zeer duidelijk als het gaat om dat woord ‘dekken’, of ‘bedekken’, of ‘ontdekken’. Dat zijn gewoon elkaars tegenpolen, er ligt ergens *wel* een bedekking op of er ligt ergens *niet* een bedekking op. Sommigen menen dat een enkele tekst in de Griekse vertaling van het Oude Testament een mogelijkheid geeft om hier toch niet zozeer de bedekking van het hoofd als wel de haardracht in te zien.

De reden waarom ik daar moeite mee heb, is gelegen in het feit dat de apostel - nu moet ik één keer een moeilijk woord gebruiken, ik zal proberen het daarna te omschrijven - het dekken van het hoofd gaat behandelen met als *analogie* het wel of niet afknippen van het haar. En als het dekken van het hoofd of het niet dekken van het hoofd gelijk zou zijn aan het wel hebben van

lang haar of het niet hebben van lang haar, zou de apostel op een uiterst zonderlinge manier twee keer *hetzelfde* zeggen. Dus wat we ook met dit gedeelte doen, de gedachte dat 'met ongedekt hoofd' betekent dat het haar niet los naar beneden zou hangen, en dat 'met gedekt hoofd' betekent dat het wél naar beneden zou hangen, dat is naar mijn idee een gedachte die absoluut geen steun vindt in dit gedeelte. De apostel zegt, ik laat het nog eens horen in vers 5: 'Een vrouw die bidt of profeteert met ongedekt hoofd, dus onbedekt hoofd, onteert haar hoofd.' Want - en dan noemt hij iets dat evident schandelijk was en is - dat komt erop neer alsof zij geschoren was. Hij zegt niet: 'Zo iemand is geschoren.' Nee, het komt erop neer *alsof* zij geschoren was. 'Want als een vrouw niet gedekt is, laat zij zich ook maar het haar laten afknippen.' Die andere uitleggers zouden eigenlijk zeggen: 'Want als een vrouw kort haar heeft, laat zij zich dan ook maar het haar laten afknippen'. En dat is iets dat er bij mij niet in wil, dat vind ik geen goede verklaring van dit gedeelte.

Dus hoe dan ook, er is wel degelijk sprake van een bedekking. En *van welke aard* die bedekking dan is of geweest is? Wel, dat was bij de Romeinse en de Griekse vrouwen erg eenvoudig: zij hadden de mogelijkheid om een deel van de kleding over het hoofd te werpen als een soort capuchon. Dat soort kledij bestaat nu nog, dat is helemaal niets bijzonders. In onze cultuur zal dat in de meeste gevallen om een hoedje of een sjaltje gaan. Maar de apostel laat zich dan ook niet uit over de aard van de bedekking, noemt niet het kledingstuk zelf, maar spreekt over 'dekken' en zegt: 'Een vrouw die dat weglaat bij het bidden of profeteren, ja, die hoeft ook datgene wat op een andere wijze haar vrouw-zijn onderstreept, namelijk het lange haar, niet nog eens nadrukkelijk te laten zien, dat kan dan net zo goed afgeknipt worden.'

De scheppingsorde

Als de apostel dit onderwerp aan de orde stelt, doet hij dat niet zomaar zonder meer, want hij heeft daar een stukje ‘voorgeschiedenis’ bijgegeven, dat ik expres even hebovergeslagen. Hij herleidt de hoofdbedekking namelijk niet tot de mode of de cultuur van zijn tijd, zoals sommige uitleggers willen, maar tot de *scheppingsorde*. Niet tot de orde van de *nieuwe* schepping, zoals in Galaten 3:28, waar staat dat in Christus man noch vrouw is; maar interessant genoeg tot die van de *oude* schepping, waarin man en vrouw wel afzonderlijk staan en niet gelijk zijn. We zien dat in vers 3: ‘Maar ik wil dat u weet, dat Christus het hoofd is van iedere man, en de man het hoofd van de vrouw, en God het hoofd van Christus.’ Dan krijg je dus als volgorde van de genoemde soorten hoofdschap de rangorde: God - Christus - man - vrouw.

De vraag is natuurlijk, wat betekent dat woord ‘hoofd’? Dat is helemaal geen gemakkelijke vraag, dat wil ik even heel eerlijk zeggen. Eén gedachte is dat met ‘hoofdschap’ hier ‘oorsprong’ zou worden bedoeld. Aangezien Christus als mens, als de tweede mens, de Eerstgeborene van de hele schepping wat Zijn bestaan hier op aarde betreft, uit God is voortgekomen, erkende Christus God hier op aarde als Zijn Hoofd, als Degene aan wie Hij Zijn bestaan als Mens te danken had. Daarmee verbonden zou dus ook de man het hoofd van de vrouw zijn, omdat de vrouw - toen zij

geschapen werd - feitelijk haar oorsprong vond in de man. Deze gedachte is naar mijn overtuiging niet juist, omdat wanneer er gesproken wordt over het scheppen van de vrouw uit de man, uiteindelijk uitdrukkelijk wordt gezegd: 'Maar alle dingen zijn uit God' (vs. 12). Zoals de vrouw uit de man is - daar zou je nog aan oorsprong kunnen denken -, zo is ook de man door de vrouw, want elke man wordt uit een vrouw geboren. Maar uiteindelijk, zo zegt de apostel, zijn alle dingen, alle schepselen uit God.

Ik denk dus dat hoofdschap hier niet verwijst naar oorsprong, maar naar iets dat je zou kunnen noemen een *gezagsverhouding*, een verhouding die niet voor niets in termen van 'hoofdschap' beschreven wordt. Daarvoor hebben we een argument in Efeziërs 5:22, waar we vergelijkbare woorden in een iets ander verband vinden: 'Vrouwen [weest] aan uw eigen mannen [onderdanig] als aan de Heer'. En waarom? 'Want [de] man is [het] *hoofd van de vrouw*, evenals ook Christus [het] *hoofd is van de gemeente*. Hij is [de] *Behouder van het lichaam*. Maar zoals de gemeente aan Christus *onderdanig* is, zo ook de vrouwen aan hun mannen in alles.' Hoofdschap heeft dus zeker te maken met *gezag*, maar evenzeer met *zorg*: 'Hij is Behouder van het lichaam'. En dat is heel belangrijk, want hoofdschap in de wereld is uitsluitend gezagsuitoefening, de baas spelen. En dat is het nou net niet in de gemeente.

Wanneer ik mij als de baas van mijn echtgenote zou opstellen en zou gedragen, dan is er iets fundamenteel mis. Als ik op die manier zou spreken over wat de Schrift van een vrouw tegenover haar man vraagt en ik zou het in zulke termen verklaren, dan doe ik het verkeerd. Er is wel degelijk sprake van een gezagsverhouding, in die zin dat de Schrift onderdanigheid vraagt van de vrouw. Dat klinkt niet meer zo eigentijds, maar het staat toch in de Schrift. Er is sprake van hoofdschap van de kant van de man, zoals ook Christus het Hoofd is van de gemeente. En dan staat er niet meteen: 'en

dus is de gemeente onderdanig.' Nee, eerst staat er dan nog aan het eind van vers 23: 'Hij is de Behouder van het lichaam'. Het is erg belangrijk dat erbij te betrekken.

Dit betekent dat naar mijn overtuiging ook in 1 Korintiërs 11 hoofdschap te maken heeft met datgene wat verwijst naar *gezag*. Christus op aarde onderwierp Zich als mens aan het gezag van God. En als het goed is, beseft elke man dat Christus gezag over hem heeft; natuurlijk ook over elke vrouw, maar de vrouw heeft daarnaast te maken met het verschijnsel 'man'. Zo noem ik het maar even hier. Dat kan haar eigen man zijn, dat kan ook iets algemener worden gesteld; om de man kan ze niet heen. In dit gedeelte wordt gesteld dat in de orde van God, in de scheppingsorde, dit verschil in positie tussen man en vrouw zichtbaar moet zijn; ook nu nog, hoewel wij geestelijk gezien al deel uitmaken van de nieuwe schepping waarin man noch vrouw is.

En dan wordt het betoog moeilijk. We kunnen er misschien een bepaalde lijn in ontdekken, maar wij zouden misschien niet zo gauw op de gedachte komen, dat om die gezagsverhouding te ondersteunen *twee* verschijnselen ter sprake komen: namelijk het lange haar en de hoofdbedekking. Dat zouden wij nooit uitgevonden hebben. Maar de Schrift noemt het hier wel, en zegt dat bij het bidden of profeteren het onderscheid tussen man en vrouw duidelijk moet zijn. Als een vrouw niet gedekt is, moet zij ook dat andere wat haar vrouw-zijn onderstreept, haar lange haar, maar afknippen. Maar als dat voor een vrouw een schande is (vs. 6), als ze het vanzelfsprekend als iets schandelijks ervaart om zich, net als de man vroeger bij de barbier, te laten knippen en scheren - je kunt het gewoon zien als het mannelijk gedrag in het uiterlijk - dan zou ze moeten aanvoelen dat zij zich dan moet dekken, en de man niet.

Vers 7: 'Want [de] man behoort zijn hoofd niet te dekken, daar hij [het] beeld en [de] heerlijkheid van God is; maar de vrouw is [de] heerlijkheid van [de] man.' En dan zouden wij kunnen zeggen: Is de vrouw dan *niet* het beeld en de heerlijkheid van God? Als u dat naleest aan het begin van het boek Genesis, dan leest u in Genesis 1:26 dat dit ook van de vrouw geldt. Maar er zit een klein probleem bij. In Genesis 1:26 zegt God: 'Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, als Onze gelijkenis.' En dan komt vers 27: 'En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij *hem* (dus mens, 'hem' enkelvoud); man en vrouw schiep Hij *hen*. En pas in Genesis 2 wordt duidelijk dat er aanvankelijk slechts één mens bestond, in wie God toch de vrouw reeds als aanwezig zag. Ze wordt afzonderlijk gemaakt in het tweede hoofdstuk.

Hoewel man en vrouw allebei beeld en heerlijkheid van God zijn, zegt de Schrift het op het moment dat er nog maar één mens op aarde is, waarbij die ene mens als beeld van God, d.i. als vertegenwoordiger, als zichtbare vertegenwoordiger van God op aarde mag zijn en tevens naar de gelijkenis van God (hier in 1 Korintiërs 11 wordt dan gezegd: de heerlijkheid van God). De vrouw verwijst echter allereerst naar de man. Zij is de volmaakte aanvulling van hem, want hij was zonder haar niet compleet. En wij zouden zeggen met de taal van Genesis 1: en *samen* verwijzen zij, man en vrouw, naar God. Dat betekent dus dat de apostel niet schrijft over zaken die *destijds* speelden, zoals de mode en cultuur van de eerste eeuw na Christus, maar juist verwijst naar fundamentele dingen die hij herleidt tot de scheppingsorde, die al gold lang voordat de gemeente in Korinte er was.

Hoofdbedekking ter wille van de engelen

Paulus spreekt dus over een goddelijke orde: God - Christus - man - vrouw. Daarbij spreekt hij over de scheppingsorde als argument voor de hoofdbedekking, en dan haalt hij er nog een aantal wezens bij die in de schepping ook geschapen zijn. Die zelfs eerder geschapen zijn dan wij, zoals blijkt uit Job 38, en dat zijn de engelen. De apostel heeft daaraan voorafgaand gezegd dat de man het eerst is geschapen, en de vrouw om de man en niet andersom.

Maar, zoals gezegd, hij noemt in vers 10 ook de engelen. Volgens sommige uitleggers is vers 10 het moeilijkste vers in dit gedeelte. En dat is misschien ook wel zo. Want wat staat daar? Iets anders dan u en ik zouden verwachten. Er staat namelijk, nadat de scheppingsorde zo door de apostel is beschreven, het woordje 'daarom'. Dat betekent: er volgt een conclusie. En dan zouden u en ik als conclusie verwachten: 'Daarom behoort de vrouw zich het hoofd te dekken'. Dan zou het betoog gesloten zijn. De apostel is begonnen met de hoofdbedekking, heeft in samenhang daarmee de scheppingsorde besproken. Hij heeft al de bedekking of het ontdekken van het hoofd genoemd, en als hij dan nog eens wat nadrukkelijker op de scheppingsorde is terug gekomen, zegt hij: 'Daarom behoort de vrouw...' Maar dan staat er *niet*: 'het hoofd te bedekken'. Juist omdat we dit verwachten en dit het betoog ook sluitend zou maken, denk ik dat je datgene wat nu komt wel

degelijk in die context moet lezen, maar de apostel noemt de hoofdbedekking hier anders. Nu hij gesproken heeft in termen die toch iets te maken hebben met gezag, drukt hij zich nu anders uit en zegt niet: 'Daarom behoort de vrouw zich het hoofd te dekken.' Maar hij zegt: 'Daarom behoort de vrouw een *macht* op haar hoofd te hebben'. De meeste verklaarders die door u en ik vaak zullen zijn geraadpleegd, zeggen - en dat is zonder meer een verklaring die uitstekend hout snijdt in dit gedeelte -: dat betekent hier een *beeld*, een *teken* van gezag, het gezag waar de vrouw binnen de scheppingsorde mee te maken heeft en wel het gezag, de aanwezigheid van de man. En dat is een verklaring die een uitstekende zin geeft aan dit gedeelte.

Maar het is ook mogelijk te vertalen, dat moet ik eerlijkheidshalve zeggen: 'Daarom behoort de vrouw *gezag over haar hoofd* te hebben.' Overigens is het woord 'hoofd' in dit gedeelte niet steeds hetzelfde, is het niet steeds een letterlijk, fysiek hoofd. Soms is het duidelijk tweeledig. Als er staat: 'Christus is het Hoofd van iedere man', dan snappen we onmiddellijk dat dit te maken heeft met een figuurlijk hoofdschap. En als er staat: de man is het hoofd van de vrouw, dan hoeven we daar ook niet lang over na te denken. Maar wat dacht u van vers 5? Het eerste gedeelte lukt nog wel. Iedere man die bidt of profeteert met iets op zijn hoofd, onteert zijn hoofd. Is dat hetzelfde? Is dat beide keren een letterlijk hoofd, dat hij bedekt als hij eventueel bidt of profeteert, en als gevolg waarvan hij zijn hoofd onteert? Onteert hij zijn fysieke hoofd? Of onteert Hij Christus, die immers zijn Hoofd is volgens vers 3? Niet zo makkelijk. En datzelfde kun je ook bij vers 5 zeggen. Een vrouw die bidt of profeteert met ongedekt hoofd, haar fysieke hoofd, onteert haar *hoofd*. Is dat dan haar man? Is het de man in het algemeen? Of is het gewoon haar eigen natuurlijke hoofd, dat zij in dit geval niet zou dekken? Want met dat afknippen van het haar zit je toch weer dicht bij het fysieke hoofd. Dit is niet

zo'n gemakkelijke vraag. Ik wil gewoon eerlijk laten zien dat er wel degelijk een aantal moeilijke punten hierin zijn.

Maar ik ben erover begonnen, omdat in vers 10 die vraag opnieuw actueel wordt: 'Daarom behoort de vrouw een macht op haar hoofd te hebben'. Of je nu leest 'een macht op haar hoofd' in de zin van 'een teken van het gezag waaronder zij staat' binnen de scheppingsorde, of dat je vertaalt 'gezag over haar eigen hoofd' - in beide gevallen zul je hier toch terechtkomen bij haar fysieke, haar lichamelijke hoofd. Toch blijft het een moeilijk vers, zeker als je de vertaling volgt dat ze gezag over haar eigen hoofd heeft. Gezag kun je ook vertalen met, hoe vreemd het ook klinkt, dat het haar vrij staat. Alles is geoorloofd maar niet alles is nuttig, zegt de apostel. En als hij zegt: 'alles is geoorloofd', zegt hij: 'alles staat vrij, ik mag alles.' Dan bedoelt hij: daartoe heb ik de bevoegdheid. En via het woord *bevoegdheid* kunnen we dan weer bij het woord *gezag* komen. Men verklaart vers 10 dan als volgt: zij heeft een stuk persoonlijke volmacht, die ze natuurlijk wel volgens de aanwijzing van de apostel moet volvoeren, om in dit opzicht datgene te doen wat behoort, wat passend is.

Dat is toch opmerkelijk. Er staat in vers 10 niet: 'Daarom heeft de vrouw gezag over haar hoofd', in de zin van de vrijheid om met haar hoofd een bepaalde handeling te verrichten, maar er staat dat zij dit gezag *behoort* te bezitten. En juist vanwege dat woordje 'behoort', ben ik geneigd te denken dat die laatste uitleg minder sterke papieren heeft; en dat het wel degelijk slaat op iets dat geheel binnen het betoog van de apostel past. Gelet ook op het woordje 'daarom', staat dus in vers 10: 'daardoor is het gepast en behoort ze een macht, een teken van het gezag op haar hoofd te hebben'. Dit is immers de plaats in het betoog waar we de conclusie verwachten. Dat betoog was begonnen met de hoofdbedekking, en het eindigt er nu mee. De apostel verandert echter zijn woordgebruik enigszins onder invloed van

zijn opmerkingen over de scheppingsorde. Hij schrijft daarom niet 'bedekking', maar 'macht'; hij spreekt over de hoofdbedekking als een teken van *gezag*.

Dat betekent niet dat mannen nu allerlei verkeerde conclusies mogen trekken en zichzelf ineens verwaand zouden moeten gaan gedragen. Want noch de vrouw is zonder de man, noch de man zonder de vrouw, in de Heer. Dat wil zeggen: de scheppingsorde gaat over man en vrouw, samen vormen zij de mens. Geen van beiden moeten zij zich iets verbeelden, want hoe het ook gegaan is qua volgorde, uiteindelijk zijn ze allebei afkomstig uit God.

Waarom de verwijzing naar de engelen?

Nu ben ik eigenlijk één ding vergeten erbij te noemen. Als in vers 10 de 'macht op het hoofd' de fysieke bedekking van het hoofd betekent, dan wordt daar verwezen naar wezens die ik al genoemd heb, en dat zijn de engelen. Kennelijk hebben engelen interesse voor het gedrag van vrouwen en mannen tijdens het bidden of profeteren. Ook in andere plaatsen in de Schrift blijkt dat, allereerst in deze zelfde brief, in 1 Korintiërs 4:9. Daar gaat het weliswaar om de apostelen, maar ik wil die tekst toch noemen: 'Ik meen dat God ons, de apostelen, als laatsten heeft gesteld, als ten dode gedoemden; want wij zijn een schouwspel geworden voor de wereld en voor engelen en voor mensen.' Wij zouden zeggen: voor de hele schepping, inclusief de engelen. De engelen zagen wat er met de apostelen gebeurde.

Maar meer toegespitst op de gemeente, zouden we ook eens kunnen kijken in Efeziërs 3:10. Daar wordt gezegd dat door de gemeente nu aan de overheden en de machten in de hemelse gewesten - en dat zijn de engelen - de veelvoudige wijsheid van God bekend gemaakt wordt. Als engelen iets willen zien van de veelvoudige wijsheid van God, zegt de apostel hier, dan kijken ze *naar de gemeente*. Daar hebben deze heilige wezens belangstelling voor. En de apostel zegt: als engelen hun plaats in de scheppingsorde hebben en mensen een plaats daarin hebben,

dan is het voor deze wezens iets waar ze belang in stellen, om te zien hoe bij het bidden of profeteren de man en de vrouw binnen die orde ieder hun eigen plaats hebben; en daarvan behoort de vrouw zich bewust te zijn.

De les van de natuur

We hebben dus als argumenten gehad: de goddelijke orde in vers 3 en volgende; de scheppingsorde in het gedeelte dat daarop volgt; de positie van de engelen in vers 10; en dan komt nu het argument in vers 14: de natuur zelf, die ons ook deze les leert. Nu heeft iemand wel eens gezegd: 'Hoe kan de natuur mij nu leren dat het voor een man gepast is om zijn haar af te knippen? Want dat is juist niet natuurlijk, daar heeft hij een apparaat voor nodig!' De moeilijkheid zit hem dus in de vraag, wat betekent hier de natuur? En dat is een heel moeilijk punt. Sommigen zeggen: daar moet je nu juist denken aan de cultuur van die tijd. Maar als er één ding ongerijmd is, is dat in één taal natuur en cultuur door hetzelfde woord zou worden aangeduid. Dat geloof ik dan ook niet, en daarom maak ik het mijzelf ook niet gemakkelijk. Een andere interpretatie zou de natuur zijn uit de wijsbegeerte van toen. Maar ook dat geeft hier geen duidelijke verklaring.

De meeste uitleggers, voor zover ze dit gedeelte belangrijk vinden om daar een stukje vanzelfsprekendheid in te zien, zeggen: de 'natuur' is hier het natuurlijk, onbevangen denken over man en vrouw. Dit laat toch zien dat het sierlijk is als een vrouw lang haar draagt en dat als een man dat doet, het hem onteert. Hier staat niet dat een vrouw lang haar *moet* dragen; sterker nog, de Schrift *gaat ervan uit* dat ze dat doet en dat dit sierlijk voor haar is. En dan

is het eigenlijk iets heel moois, helemaal geen opdracht. Wat de hoofdbedekking betreft, daar zou je nog een opdracht in kunnen zien; wat het negatieve, het afknippen van het haar betreft, staat er inderdaad dat het een schande is.

Maar nu positief: wat het lange haar betreft, waarvan wij ons misschien afvragen of dat nu moet of niet, daarvan zegt de apostel: als een vrouw lang haar draagt, dan is het een eer voor haar, omdat het lange haar als een sluier gegeven is. Oftewel: zij heeft al van nature een sluier, een zichtbare bedekking; maar bij het bidden of profeteren moet daar nog iets zichtbaars bij komen. Daar wordt door sommigen over getwist, zegt de apostel, maar die gewoonte hebben wij niet, en evenmin de gemeenten van God. Sommigen zeggen: die gewoonte is hier niet dat *twisten*, maar het moeilijk doen over het wel of niet bedekken van het hoofd. Ik heb dat altijd een onwaarschijnlijke uitleg gevonden, hoewel zeer prominente uitleggers deze voorstaan. Ik ben geneigd te denken als de apostel zegt: 'wanneer iemand meent te moeten twisten, wij hebben zo'n gewoonte niet', dat hij bedoelt dat de apostelen niet gewend zijn hierover te twisten, maar hierover met gezag te spreken. In andere gemeenten is dit dan ook geen punt, maar in Korinte wel!

Hoofdbedekking in de samenkomst

En dan zijn we nu toch bij de gemeenten in het meervoud, want ze hebben daarmee te maken. De apostel gaat hierna in vers 17 pas spreken over het samenkomen. Maar als we nu gezien hebben dat waar vrouwen bidden of profeteren - dus *buiten* de samenkomsten van de gemeente - het gepast is dat zij zich daarbij het hoofd dekken, hebben we dan echt nog een tekst nodig (en dat zou ik u met klem willen vragen) die ons nadrukkelijk vertelt dat het óók in de gemeente moet? Daar waar de vrouw zich dan weliswaar niet hoorbaar mag uiten, maar waar ze wel degelijk 'amen' zegt op de dankzeggingen en mee geniet van wat de Heer aan profetische woorden geeft?

Ik zou zelf zeggen: dit punt was het probleem niet, daar zwijgt de apostel over, want het is een *vanzelfsprekendheid* dat waar gelovigen *als gemeente* bij elkaar zijn en weten dat *de gemeente* mag rekenen op interesse van de kant van de engelen, dat ze juist wanneer ze dat gemeente-zijn nog nadrukkelijker maken dan wanneer ieder voor zich de weg gaat door de week, dat dan helemaal niet *hoeft* te worden gesproken over deze bedekking, ook al is de rol van bidden en profeteren van man en vrouw in de gemeentelijke samenkomst verschillend.

Bidden en profeteren

Naar mijn overtuiging behoort een vrouw zich te dekken als ze bidt of profeteert, niet in de gemeente. Ik bedoel, daar behoort ze zich wel te dekken, maar ze bidt en profeteert niet zelfstandig in de gemeente. Maar waar bidt en profeteert ze dan wel? Ik zal u een paar heel praktische voorbeelden noemen waar bidden en profeteren door een vrouw heel goed mogelijk is, en waarbij de hoofdbedekking dan ook noodzakelijk is. En je merkt soms dat mensen het desondanks vreemd vinden als een vrouw zich dan het hoofd dekt. Toen mijn kinderen nog aanmerkelijk jonger waren, kon mijn vrouw natuurlijk niet, als ik eens een keer weg was, één van de jongens vragen om voor te gaan in gebed voor de maaltijd. Dan bad zij zelf en dan dekte ze haar hoofd. Dat doet ze ook als ze met de jongere kinderen bidt, 's avonds bij het naar bed gaan. En ik ben daar heel blij om. We hebben het er nooit speciaal over gehad. Als zij hardop bidt, dekt zij haar hoofd.

Je zou kunnen zeggen: ze profeteert ook als ze een stukje uit de kinderbijbel vertelt of uit de Bijbel met haar eigen woorden iets doorgeeft, als ze de kinderen helpt daar iets van te verstaan. Dat vindt dan niet plaats in de samenkomst, maar ze is natuurlijk toch wel een deel van de gemeente; de engelen zien haar, horen haar bidden en profeteren, en dus dekt ze zich het hoofd. Op de kinderclub precies hetzelfde. Dacht u dat als een zuster gewend is

om zich daar waar het in ieder geval behoort, het hoofd te dekken, dus als zij bidt en profeteert op plaatsen waar vrouwen dat ook kunnen doen, zij werkelijk een tekst nodig heeft waarin de apostel apart vermeldt dat het ook behoort wanneer we *als gemeente* bij elkaar zijn? U merkt, ik zie het als een retorische vraag. Ik kan er niemand hard om vallen die zegt: 'Hoor eens, als het er niet zwart op wit staat, doe ik het niet.' Ik wil u best bekennen dat ik met zo'n uitspraak wel moeite heb. Maar ik stap ook niet meteen op iemand af, die zich in dit opzicht anders gedraagt dan ik meen dat de Schrift laat zien. Maar ik geloof wel dat, als we zien hoe de apostel onderwijs geeft over het bidden en profeteren van een vrouw met gedekt hoofd, we daaruit mogen afleiden hoe natuurlijk en vanzelfsprekend het is dat een vrouw ook in de samenkomst, waar ze niet zelf hardop bidt of profeteert, zich dekt.

Elders, zo lezen we in vers 16, was er overeenstemming in de gemeenten op dit punt. We vinden dit onderwerp dan ook nergens terug in de Schrift; ook niet in 1 Timoteüs 2. Overigens is dat gedeelte niet aan de gemeente gericht. De apostel leerde in alle gemeenten hetzelfde, maar alleen in zijn eerste brief aan de Korintiërs spreekt hij over de hoofdbedekking. In Korinte was kennelijk iets aan de hand en sommige verklaarders zeggen: Je zou echt alles moeten weten over de achtergronden van wat er nou precies loos was in Korinte. Nou, dan kunnen we wel ophouden, want dat weten we niet. We zien wel dat dit niet een punt is waarover de Korintiërs vragen hadden. Want dat zien we iedere keer als de apostel zegt: 'Wat nu dit of dat betreft'. Dat komt een aantal keren voor.

Op dit punt heeft de apostel mogelijk iets gehoord van de huisgenoten van Chloë, wie zal het zeggen, en heeft hij gedacht: 'Dit is iets waar ik nu eens zelf over begin, waarin ik de Korintiërs niet prijs, en dat is de hele kwestie van de hoofdbedekking van vrouwen'. Hij heeft daar een boodschap te brengen, en wil dit

onderwerp - dat zeker ook betekenis heeft wanneer we wel als gemeente bij elkaar zijn - ook op uw en mijn hart leggen.